

System, losowość, dyskurs

Uczestnicy:

Štefan BALÁZS (SK), Renate BORGEN (DK), Carol-Ann BRAUN (FR), Maria CUEVAS (ES), Gabriel DE GAUDI (IT), Judith DUQUEMIN (AUS), Gerhard HOTTER (DE), Roman LANG (DE), OSTER + KOEZLE (DE), Ovidiu PETCA (RO), Agnieszka WASIAK (PL), András WOLSKY (HU).

Współczesna sztuka coraz częściej funkcjonuje jako pole napięć i dialogu między różnymi siłami: porządkiem i chaosem, strukturą i przypadkiem, normą i oporem. Trójmian „system – losowość – dyskurs” stanowi niezwykle użyteczne narzędzie do analizy tych zależności, ukazując, jak różne elementy kształtują zarówno proces twórczy, jak i recepcję dzieła.

System w sztuce symbolizuje reguły – zarówno te przyjęte świadomie przez twórcę, jak i te narzucone przez kontekst społeczno-kulturowy. Może być to zestaw zasad kompozycyjnych, schemat algorytmu generatywnego czy konwencje instytucjonalne rządzące obiegiem sztuki. System pełni funkcję ramy: porządkuje rzeczywistość artystyczną, ale jednocześnie tworzy punkt odniesienia, od którego artysta może się odbić – kwestionując go, demontując lub przekształcając.

W kontrze do systemu pojawia się losowość, czyli nieprzewidywalność, przypadek, otwartość na to, co nieplanowane. Wprowadzenie losowości do dzieła sztuki to często strategia oporu wobec racjonalnych struktur – forma dekonstrukcji autorskiej intencji. Przypadek może stać się źródłem innowacji, nadając dziełu nowy sens, który nie był wcześniej zamierzony. W tym kontekście losowość nie tylko uwalnia twórczość, ale też zaburza dominujące porządki, wystawiając na próbę granice między kontrolą a chaosem.

Z kolei dyskurs to przestrzeń interpretacyjna, w której sztuka nabiera znaczenia. To nie tylko język krytyki artystycznej czy teorii, ale też szersze społeczne narracje, w które dzieło zostaje wpisane. Dyskurs potrafi zarówno legitymizować system, jak i go podważać. Dzieło sztuki nie istnieje w próżni – staje się częścią większej rozmowy o świecie, często wchodząc w konflikt z dominującymi ideologiami czy normami kulturowymi.

Zestawienie tych trzech elementów ukazuje sztukę jako dynamiczne pole sił. System daje strukturę, losowość wprowadza nieprzewidywalność, a dyskurs nadaje znaczenie. Artysta może balansować między nimi, świadomie wykorzystując ich napięcia, by tworzyć dzieła wielowarstwowe, otwarte na różne interpretacje i reakcje. W ten sposób trójmian „system – losowość – dyskurs” nie tylko opisuje funkcjonowanie sztuki, ale też inspirowa do refleksji nad jej społeczną i kulturową rolą.

Wiesław Łuczaj